

Темата: «Ос – хобооно, обугэ номо5о»

Бытыллар кунэ: ахсынньы 5 кунэ 2018 сыл

Бытыллар группата: бэлэмнэнии болох

Сыала – соруга: Обону кыра саабыттан ийэ тыл эйгэтигэр киллэрэн, уус – уран тылга умсугутуу; саха обун хобооннорун билии, ырытыы; ос хобооноро санарар сананы байытар , киэргэтэр суолталаахтарын быһаарыы, уорэтии.

Туттар – тэриллэр: Ос хобооннорунан уруьуйдар (слайд), сахалыы музыка, сыанка5а туттуллар маллар. (тогурук остуол, оьох, туу, балыктар, сахалыы иьиттэр, олоппостор, харыйалар)

Туйаныллыбыт литература:

1. «Тосхол» национальной о5о тэрилтэтин базовой программата. М.Н. Харитонова уо.д.а. – Дьокуускай 2004
2. Илларионов В.В «Саха фольклора». - Дьокуускай 2000
3. Е.Н. Попова «Ос хобоонноро» - Дьокуускай : Бичик, 2012.
4. М.П Саввина «Ос хобооно – обугэ номо5о» остуоруйа – инценировкалар – Дьокуускай : Бичик , 2007

Дьарык былаана:

1. Бэсиэдэ
2. Билэр ос хобооннорун этитии
3. уруьуйу корон ос хобооннору этии, ырытыы
4. Ос хобоонорунан остуоруйа сыанкалааьын
- 5 Тумук

Дьарык барыыта:

Иитээччи: Утуо кунунэн кунду ыалдыттар уонна оболо!

Оболор: Утуо – кунунэн!

Иитээччи : Оболоор , хас биирдии омук дьонун иитэр уорэтэр биир сурун кууьунэн кини тыла буолар. Биьиги сахабыт норуота эмиэ киэн баай уус – уран тыллаах норуот .

Ханнык коруннэр биьиги фольклорбутугар баалларый оболоор, ааттатаалаан эрэ? (остуоруйа, олонхо, таабырын, оьуохай, чабыр5ах, тойук, ос хобооно) Маладьыастар.

Бугун биьиги олортон биир коруну, ос хобоонун туьунан кэпсэтиэхпит. Ос хобоонноро – норуот тылынан айымньытыттан биир баай коруннэрэ.

Оболоор, ос хобооно диэн эьиги санаа5ытыгар тугуй? (кырдьыгы-сымыйаны, учугэи -куьа5аны кылгас тылынан этии.)

Саамай соп, ос хобооно дьон олобун,быьыытын - майгытын,ойун – санаатын туьунан а5ыйах тылынан дьуьуннээн этии.

2. (Чуораан тыаьыыр)

Иитээччи: Уой, туох эрэ тыаьыыр, ааны аьан корор. Коробка киллэрэр. (Коробка5а сибэкки баар).

Слайд костор. Бэйбэрикээн эмээхсин костор уонна санарар:

- Дорооболорун оболоор, мин эьиги тоьо ос – хобооннорун билэргитин билээри ооньуу ыталаатым, бастакы ооньуум ос хобоонун ситэрэн биэр. (сибэкки лепестоктарын тууран ылаллар, ос хобоонун салгыытын этэллэр.)

- Ас халлаантан туспэт

- ат суурдэ5инэ , ыт хаалбат

- элбэх бырааттыылартан эьэ да куттанар

- Аччыгы аьат, тонмуту ириэр

- Сэнэбиккиттэн сэттэ5ин ылыан

- уйабар уу киирдэ

- тыала суохха мас хамсаабат

- Икки ардыларынан уу тэстибэт

- сурэхтээх сугун буолбат

3. Бэйбэрикээн эмээхсин: Дьэ маладьыастар, иккис ооньуум. Мин эьиэхэ уруьуйдары кордоруум, эьиги ханнык ос хобооно буоларын таайын. (слайд костор) Уонна быьааран корун то5о итинник дииллэрин.

- Атас туьугар атах тостор (тугу да кэрэйбэккэ до5ордуу дьоннор)

- Биир бэйэн бэрт буолуон суо5а (элбэх киьи кьайарын со5ото5ун кьайбаккын)

- иьэ эриэн уон, таьа танара чумэчитэ (Куьа5ан санаалаах киьи)

- Куоскун эрдэттэн орунумэ (эрдэттэн бэлэмнэнимэ)

- Олорор мутуккун кэрдимэ (бэйэн киэннин сыаналаа)

- Сугэ кьайбата5ын субэ кьайар (субэнэн кьайыахпыт)

- Сытар ына5ы туруорбат киьи (холку,сымна5ас киьи)

- эьэлээх боробо дылы (кыыьырса , этиьэ сылдыар дьоннор)

- Ат суурдэбинэ, ыт хаалбат.(коххо хаалсыбат)

Бэйбэрикээн эмээхсин: Дьэ маладьыастар, элбэх да ос хобооннорун билэр эбиккит.Кытаатын сахабыт норуотун баайын , уус – уран тылын уорэтэ, билэ – коро сылдыын. Корсуоххэ диэри.

4. **Тумук.** О5олоор , ос хобоонноро биьигини элбэххэ уорэтэллэр эбит дии. Хайдах буоларга уорэтэллэрий? (ойдоох, чиэбинэй, улэьит, до5отторгун харыстыырга, кырдыа5астары убаастыырга, кэччэгэй буолуо суохтаахпыт) Ос хообооннорун чэпчэкистик ойдуургэ тугу туьаныахха соп эбитий? Ос хобооннорун уруьуйдаан кордоруоххэ соп. Ос хобооннорунан остуоруйа кордоруоххэ соп.

5. **Иитээччи:** О5олоор, биьиги оссо ос хобооннорунан остуоруйа да кордоруоххо соп дии. Билигин биьиги о5олорбут ос хобооннорунан остуоруйа кордоруохтэрэ.

Кэччэгэй балыксыт

Оруолларга:

Кэпсээнньит – Айсена

О5онньор – Нестор

Эмээхсин – Зарина

Балдыт – Алеша

Музыка тыаьыыр. Бала5ан иьигэр о5онньордоох эмээхсин олоppоллор.

Кэпсээнньит: Былыыр былыр эмээхсиннээх о5онньор элбэх хаары саннылырыгар сугэн, икки ардыларынан уу тэстибэт добордуу буолан олоppбуттара эбит уьу. О5онньор, **обугэтин туйа5ын хатаран**, тууьут идэлээх эбит. **Сурэхтээх сугун буолбат**, куолгэ бараары хомунар.

О5онньор: **Ас халлаантан туспэт**, бараммын туубун коруум.

О5онньор куолгэ кэлэн, туутун корор.

Ок-сиэ, **эрэйдэммит киьи аьыыр** диэн мань этэн эрдэхтэрэ. Эмээхсиммэр илии тутуурдаах, **оттук харалаах** тийиьийкпин дии. (*Балыгын хомуйан иьиккэ угар.Дьиэтигэр киирэн балыгын эмээхсинигэр биэрэр*)

Эмээхсиэн, балыкта буьар эрэ. (*остуолга олоppор*)

Эмээхсин: Иэхэйбиин, буьуран бо5о буолла5а дии. **Тонкойдоххунэ эрэ тэллэй иьиккэ киирэр, отоннотоххо оноойук туолар** буьарыахха

Эмээхсин куоьун буьара сырытта5ына, ьалдыт киирэн кэлэр

Балдыт: Дьиэлээхтэр, норуон – норгуй.

О5онньор: Дорообо

Балдыт: **Ынах маньраьан, сылгы кистэьэн, киьи кэпсэтэн билсэр.**

Туох сонун? Кэпсээн.

О5онньор: Суох...Хайа диэки айаннаан иьэр киьигиний?

Ыалдыт: Биыкпин ыйаабыт сирбэр, дойдубар. Сылдыр да сылаалаах,
олус илибинним, аччыктаатым.

О5онньор ойон турар, эмээхсинигэр барар.

О5онньор: Эмээхсиэн, мундууруйа солууруйа буьаарыйа, собооруйа
хоспооруйа кистээрийэ.

Остуолга кэлэн олорор, эмээхсин соболору талан таьырдьа таьаарар.

Кэпсээнньит: Эмээхсин тимир тириитин кэтэн, дьэбин уоьуйан остуолга
мундулары а5алар. *(ыалдыт ойон турар)*

Ыалдыт: Бытыгын быьа уктуор дылы ойдоммотох, тимир илиилээх,
кыта5ас ытыстаах дьон эбиккит. Быраьаайдарын *(тахсан барар)*

Кэпсээнньит: Эмээхсиннээх о5онньор мундуларын, соболорун бэйэлэрэ
сиэбиттэр. Аат- суол ыраах барар, кинилэргэ ким да сылдыьбат буолбут.
Эбэлэрэ, кэччэгэйдэрин иьин, булду биэрбэт буолбут.

Кийиргэс куобах

Кэпсээнньит- Кеша

Куобах- Дайаана

1 куобах- Ариас

2 куобах – Валерия

3 куобах – Мурат

4 куобах – Сандаара

Тураах – Степа

Ыттар – Нестор, Айтал

Кэпсээнньит: Былыыр – былыыр курун тыа5а олорбута эбитэ уьу
куобахчаан. **Кыьыл тылынан оонньоон,** этэн – тыынан дьэргэстэнэн дьэ,
куобах да куобах!

Куобах: Кэлин,истин, сэргэлээн! Мин саамай куустээхпин. Сып – сытыы
тиистэрдээхпин, кэтит, куустээх баппа5айдаахпын, уьун да уьун
бытыктаахпын! **Муора миэхэ тобукпунан, халлаан миэхэ хабар5абынан**
(кордорор). Кимтэн да куттампын!

1 куобах: Кобуохтуурун аанньа куох кийиргэс!

2 куобах:Кийиргээннин кирсин быстаарай!

3 куобах: Хай5анабын диэн хараайа5ын! (куобахтар тураахха унсэ
суурэллэр)

4 куобах: Тураах, тураах, куобахчааммыт эмиэ тылынан кынаттанан эрэр.

Тураах: Дьэ мин кинини кэьэтиэм, сэтгэтин ылыам.

Кэпсээнньит: Куобахчааммыт аччыктаан, аьыыр сиргэ суурэн кэлбитэ,
тураах кэтэьэн олорор эбит.

Тураах:Нохоо, тобо кибиргийн? **Эийэхэ да эт, истиэнэбэ да эт – син биир! Уутаабар чуумпутук, огтообор намьяхтык** сырыт диибин булбат дуо! (Куобабы оройго тонсуйар) Ойдоотун дуо, Кыбыл тылгынан кыырат буол!

Куобах: Ойдоотум, ойдоотум. Аны хаан да кибиргем суоба, убайыам. Кордобобун ааттаабын , тылбын биэрэбин.

Кэпсээнньит: Арай биирдэ тураах сиргэ куулэйдии сырыттабына. **Олуу түбэлтэлээх, сор болдьох,** хантан да кэлбитэ биллибэт, ыттар буола туспуттэр, тураабы тутан ылбыттар.

Тураах: Даах, даах! Комолоьун! Кун буолун, ый буолун!

Кэпсээнньит: Куобах, ону истэн, суурэн тахсыбыт. Ыттар куобабы корон, тураабы барабан баран, куобабы экирэтэллэр. Куобах – кус быый, ат бобо кинилэгэ туттаран да бэрт, куотан хаалбыт.

Тураах: (кото сылдьан даабыргыыр)

Даах – дарараах!

Биьиги куобахпыт

Тылын тыалга бырахпат

Доборун алдьарбайга хаалларбат

Хорсун – хоодуот эбит!